

VU Research Portal

Weerzien met Ambon

Steijlen, G.I.J.

2018

document license

Other

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Steijlen, G. I. J. (2018). Weerzien met Ambon., Moluks Historisch Museum.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Weerzien met Ambon

Column door Fridus Steijlen

Om vanuit mijn nieuwe positie, als bijzonder hoogleraar Molukse migratie en cultuur in comparatief perspectief aan de Vrije Universiteit, zoveel mogelijk te halen uit potentiële samenwerkingen met universiteiten op de Molukken, bracht ik in januari een bezoek aan Ambon. Het was een intensief weerzien. De stad was behoorlijk veranderd: drukker, meer volgebouwd en ook meer hoogbouw dan begin jaren negentig. Vanaf de zevende verdieping van mijn hotel, waar ik elke morgen ontbeet, keek ik uit op het standbeeld van Martha Christina Tiahahu in de wijk Karang Panjang, mijn lievelingsstandbeeld op Ambon. Het leek of zij op dezelfde hoogte als ik stond. Dat gaf een vreemd gevoel. Vroeger keek je tegen Martha Christina op omdat het hoger gelegen Karang Panjang boven de stad uit torende. De Jembatan Merah Putih, de Rood Witte brug tussen Ambon en Poka, was een nieuwe landmark in de Ambonse skyline. De gong Pendamai, de vredesgong in het centrum van de stad - waar nog steeds een kerstboom naast stond - , was ook een nieuwe markering. Het pleintje bij de gong was alleen op vrijdag 19 januari open. Dat was natuurlijk, realiseerde ik mij, omdat dat de dag was dat in 1999 de kerusuhan, het bloedige conflict tussen moslims en christenen, was begonnen. Ondanks de veranderingen voelde de stad als thuis. Misschien ook wel omdat ik al de eerste avond ikan bakar (gebakken vis) at aan het strand van de nabijgelegen negorij Latuhalat, samen met een vriend die ik al bijna dertig jaar niet meer had gezien.

(MHM/coll. J. Straver-Smulders)

Mijn agenda was bomvol en overal werd ik enthousiast ontvangen. Collega's op Ambon weten wat ze willen. Dat is de beste basis voor een samenwerking. Het belangrijkste was natuurlijk dat we elkaar de hand hadden kunnen schudden en even hadden kunnen merken hoe we in het werk en tegenover elkaar staan. Dat is belangrijk om verder zaken te kunnen doen. In Nederland zou je zeggen dat 'het ijs gebroken is', maar dat is in de Ambonse context een wat raar gezegde. De betekenis van ijs in het Nederlandse gezegde (als in bevroren water om op te schaatsen) is anders dan de betekenis van ijs (als lekkernij) in Ambon. En gezegdes zijn cultureel bepaald. Maar dat geldt voor wel meer. Hoe kun je over onderwerpen spreken die in Nederland de gewoonste zaak van de wereld zijn en in Indonesië niet? Of waarvan je weet dat je ze in Nederland als voorkennis bij je publiek kunt veronderstellen: wat mag je verwachten van die voorkennis in Indonesië en de Molukken? In Jakarta, op weg naar Ambon, had ik op het LIPI (Lembaga Ilmu Pengetahuan Indonesia; Indonesisch instituut van Wetenschappen) een lezing gegeven over de migratiegeschiedenis van Molukkers in Nederland. Dan heb je het dus over de RMS. Een zeer gevoelig onderwerp in Indonesië. In de Molukken gevoeliger dan in Jakarta.

Op Ambon vroeg men of ik een openbaar college wilde geven. Natuurlijk doe je dat en ik bedacht me om dat over postkoloniale monumenten te doen. Ik had tenslotte een powerpoint van een eerdere lezing in Nederland op mijn laptop staan. Die gaat over monumenten die herinneren aan de Tweede Wereldoorlog in Indië, maar bijvoorbeeld ook over monumenten in Molukse wijken. Tijdens de voorbereiding begon ik me af te vragen hoe je aan een publiek in de Molukken moet uitleggen hoe er in Nederland met die Tweede Wereldoorlog wordt omgegaan en hoe de herdenkingen verlopen. Hoe kan je uitleggen op een manier die zinvol is, waarover ze in Nederland dan eventueel ruzie maken als het gaat om teksten op monumenten of om protocollen? Het is niet alleen een vertaling van Nederlands naar Indonesisch. Het gaat om een culturele vertaling naar wat men wel of niet weet, naar wat wel of niet van betekenis is en het begrijpen van hoe betekenissen werken.

Aan het einde van mijn powerpoint zit een foto van het monument in Wierden. Daar staan de beeltenissen van Martha Christina Tiahahu, Pattimura EN Soumokil op. Martha Christina Tiahahu en Pattimura zijn in de Molukken uiteraard geen probleem. Over hen hoefde ik geen uitleg te bedenken. Maar Soumokil! Meerdere mensen in mijn publiek zullen zijn naam hebben gekend, maar daaraan een andere betekenis hebben toegekend dan de gemeenschap in Wierden die hem met het standbeeld (en de straatnaam) eerde. Dat duidelijk maken is ingewikkeld. Maar niet onmogelijk. De uitdaging was om te laten zien dat de geschiedenis van Molukkers in Nederland een andere historische tijdlijn heeft dan die van Molukkers op de Molukken. Waarin bijvoorbeeld Soumokil een andere rol speelt en vanuit een ander perspectief betekenis krijgt. De mensen die in die tijdlijnen een rol spelen kunnen dus verschillend zijn of dezelfde met een andere betekenis.

Het weerzien met Ambon was aan alle kanten uitdagend. Uitdagend omdat we nieuwe verbindingen kunnen aangaan. Maar het weerzien was vooral ook uitdagend omdat het mij leerde hoe belangrijk het is om een taal te vinden die de verschillen tussen Nederland en de

Molukken kan overbruggen. Niet om er een geheel van te maken, maar om te zorgen dat men van elkaar weet wat belangrijk is en dat men dat snapt.

Ik ben ervan overtuigd dat dat kan lukken. Er is echter een voorwaarde: eerst ikan bakar eten in Latuhalat.